3. Nacionalna konferencija sa međunarodnim učešćem
Fakultet tehničkih nauka u Čačku, 25-27. Septembar 2015.

3rd National Conference With International Participation
Faculty of Technical Sciences in Čačak, 25-27. September 2015

UDK: 004:371.214 Stručni rad

ULOGA I ZNAČAJ POVEZIVANJA ŠKOLA U PRIMENI INOVATIVNIH MODELA NASTAVE

THE ROLE AND IMPORTANCE OF CONNECTING SCHOOLS TO THE APPLICATION INNOVATIVE TEACHING MODELS

Milorad R. Stanić
OŠ "Vuk Karadžić" Lipnica
mika.uca@gmail.com

Apstrakt: *Predmet interesovanja u ovom radu je značaj povezivanja škola za nastavni proces, tj. značaj uvođenja inovativnih modela,(inegrativna nastava, ekskurzija i škola u prirodi kao vid nastave), koji se retko primenjuju u našim školama, kao i iskustvo kolega iz škola sa različitog područja Srbije, C. Gore i Republike Srpske. U empirijskom delu rada analiziraće se stavovi nastavnika o prednostima uvođenja inovativnih modela rada. Zadaci ovog istarživanja bili su da se ispitaju stavovi nastavnika za o značaju povezivanja škola za uvođenje inovativnih modela nastave. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da je važno motivisati nastavnike za uvođenje inovacija u nastavni proces, bilo planiranjem na nivou škole i stručnim usavršavanjem i da je povezivanje škola bitno za razmenu iskustava i motivaciju.*
Ključne reči: *Povezivanje škola, inovativni modeli rada, nastavni proces.*

Abstract: *The subject of interest in this paper is the importance of connecting schools to the teaching process, the importance of introducing innovative models of work that are rarely used in schools as the experience of colleagues in schools in different parts of Serbia, Montenegro and the Serbian Republic. In the empirical part of the paper will analyze the teachers' attitudes about the benefits of introducing innovative models of work in schools. The tasks of this study were to examine the attitudes of teachers for the introduction of innovative teaching models. Results of this study show that it is important to motivate teachers to introduce innovations in the learning process and that they have a need for improvement expert.*
Key words: *innovative models of teaching, teaching, professional development, motivation.*

1. UVOD

Današnje vreme je vreme svakodnevnih kriza, problema, svi su na neki način pod stresom. Takvu situaciju dele i škole, tj. zaposleni, učenici, roditelji jednom rečju svi akteri koji su na neki način upućeni na rad škole. Nažalost možemo reći da je početak 21. veka puno obećavao ali se malo šta promenilo na bolje. Nastava u školama izvodi se u većini slučajeva na tradicionalan način, frontalna i na taj način doprinosi da učenici mahom beže iz škole ili izjavljuju da ih škola smara. Neretko učenici bolje poznaju od svojih nastavnika, informacione tehnologije pa samim tim nekad smo u smešnoj situaciji. Opremanje škola predstavlja nekad nerešiv problem, jer lokalnim samoupravama nedostaju sredstva. Samim tim nastavni proces trpi i imamo klasičnu frontalnu-predavačku nastavu, a ako neko počne da uvodi inovativne modele nastave, nailazi na otpor kod kolega a nekad i rukovodstva škola.

Takođe nameštaj-klupe su postavljene u redove ne prilagođene uzrastu dece (u istim klupama sede učenici prvog i osmog razreda). Da bi nastava bila zanimljiva, a učenici zainteresovani za nastavu i učenje, škola mora da vrši promene u izvođenju nastavnog procesa. U radu će se u kratkim crtama izneti neki od inovativnih modela nastave (integrativna, ekskurzija i škola u prirodi kao vid nastave), kao mišljenja učenika i nastavnika o ovim vidovima nastave. Izneće se stavovi i mišljenja zaposlenih u školama koji su potpisali povelju o bratimljenju, kao i njihova iskustva u nastavnom procesu.

2. POVEZIVANJE ŠKOLA

Značaj povezivanja škola-potpisivanje povelje o bratimljenju ima višestruki značaj. Pored pisanja zajedničkih projekata za sredstva evropske unije, potpisivanje povelje ogleda se u razmeni iskustava u nastavi, saradnji sa lokalnim samoupravama i drugim institucijama, rešavanju problema učenika, odnosu kolega prema kolegama. Takođe kolege će prezentovati primere dobre prakse iz svojih sredina.

U poslednjih godinu, dve imamo više pojava i primera potpisivanja bratimljenja između škola. Potpisuju se povelje između škola Evropske unije i Srbije, Srbije i R. Srpske, Srbije i Turske, Srbije i C. Gore. Značaj potpisivanja ovih povelja ogleda se i u razumevanju multikulturalnosti, razlika, tradicija i običaja.

OŠ "Vuk Karadžić" iz Lipnice kod Loznice potpisala je povelju o sradnji bratimljenju sa OŠ "Vuk Karadžić" iz Bjeljine 2012.godine. Nakon dve godine, 14.05.2014. godine potpisana je povelja o bratimljenju sa još šest škola i to:

1. OŠ „Mihailo Pupin" Veternik
2. OŠ „Guča" Guča
3. OŠ „Prva osnovna škola" Valjevo
4. OŠ „Vuk Karadžić" Republika Srpska Bjeljina
5. OŠ „ Jovan Tomović" Virpazar, Republika Crna Gora
6. OŠ „Ilika Kišić" Zelenika, Republika Crna Gora
7. OŠ „Pavo Davičić" H. Novi, Republika Crna Gora

U toku prve godine održano je nekoliko susreta gde su kolege razmenjivale iskustva iz raznih nastavnih oblasti, problemima koje škole imaju kao i o učestvovanju na konkursima za projekte. U Veterniku su učestvovale dve škole i to iz Bijeljine i Virpazara sa učenicima u projektu, matematički kamp. Škole potpisnice planiraju niz aktivnosti na polju kulture, sporta, gde bi glavni akteri bili učenici, kao i organizovanje zajedničkih seminara.

Ovakva druženja a s obzirom da su škole u tri države, teritorijalno daleko, imaju svoje specifičnosti, kao i svoju tradiciju, pružaju kolegama dosta mogućnosti za nečim novim.

3. INOVATIVNI MODELI RADA

Savremena organizacija nastave podrazumeva uvođenje inovacija, novih vidova nastave, kao npr: integrativne nastave, programirane nastave, ambijentalne nastave, ekskurzije i škole u prirodi, obrazovnog softvera − računara, interneta itd. U radu će se izneti u kratkim crtama samo o nekim vidovima inovativnih modela rada i to:

- Integrativna nastava,
- Ekskurzija kao vid nastave,
- Škola u prirodi kao vid nastave,

3.1 INTEGRATIVNA NASTAVA

Integrativna nastava je takav vid nastave u kojoj su granice između različitih predmeta izbrisane, ali se naziru. Primenom integracije naučna dostignuća više disciplina se integrišu, međusobno prožimaju i sintetišu nekoliko disciplina u novu celinu, koja je veća i značajnija od pojedinačnih disciplina ili predmeta.

Veštačku podelu znanja na predmete i discipline, integrativna nastava odbacuje i posmatra svet kao celinu i tako ga i proučava. Ovakva nastava omogućava jedan celovit kontekst za učenje koji dovodi do prednosti u većim mogućnostima zapamćivanja veza i rešavanja problema.

U integrativnom učenju problemi se sagledavaju iz različitih uglova i sa različitih strana. Integrativni pristup nastavi, zahteva i podrazumeva aktivnog učenika. Za razliku od klasične nastave gde se samo prenose činjenice i gde učenik samo reprodukuje veliki broj činjenica, integrativna nastava utiče na učenika da rešava probleme, učestvuje u postavljanju pitanja, traga za odgovorima, uvažava druga iz odeljenja. Ovakva nastava pomaže da se shvati međuzavisnost realnog sveta i života i uključuje učeničke misli, osećanja, intuiciju, interesovanja i motiviše ih da postižu bolje rezumevanje nego prilikom učenja pojedinačnih predmeta.

Koreni integrativnosti se nalaze u samim disciplinama, pa samim tim integrativnost ne znači i odricanje od njih, ali nudi alternativu dominantnim znanjima iz ugla pojedinačnih predmeta. „Pojedinačne discipline nam nude dubinu i fokusiranost a integrativnost širinu konteksta, promenu perspektive ali i primenu znanja iz jedne oblasti u drugu − tj.funkcionalno znanje“ (Đorđević, 2007).

Pojmovno je integrativnu nastavu vrlo celovito odredio Lejk (1994), naglašavajući da nju treba shvatiti kao: kompleksna istraživanja znanja iz različitih oblasti o pitanjima iz životne stvarnosti učenika, racionalno kretanje kroz nastavne oblasti i objedinjavanje različitih elemenata u logične misaone celine koje realno odražavaju životnu stvarnost, jedinstvena zajednička čvorišta u znanju koja podstiču učenike da iznalaze odnose, stvaraju modele, sisteme i strukture, primenjenu metodologiju i jezik više predmeta radi istraživanja glavne teme, problema ili iskustva, spajanje više predmetnih oblasti u jednu onako kako deca u svakodnevnoj realnosti savladavaju predmete i pojave slivajući ih u jedinstven proces, novi način razmišljanja, priprema za primenu znanja u novim situacijama (transfer znanja) primenom usvojenih misaonih modela.

Savremeno obrazovanje karakteriše težnja ka međudisciplinarnom znanju koje se zasniva na integrativnom i sintetičkim procesima. Znanja bi trebalo integrisati na osnovu međudisciplinarnih veza i po horizontali i po vertikali, što bi trebalo da doprinese celovitoj viziji i gledanju sa svih aspekata na probleme i pojave u okruženju.

Tradicionalni nastavni programi u kojima je sprovedena stroga predmetna diferencijacija, predstavlja kočnicu za integrativni način saznavanja, koji u sebi spaja iskustvo, sistematsko mišljenje i orginalni pristup problemu. Integracija se kreće od unutrapredmetne ka međupredmetnoj. Najčešća su tri oblika integracije nastave – potpuni, delimični i blokovski.

Potpuna integracija podrazumeva spajanje različitih nastavnih sadržja u jedinstven kurs, delimična izborom iz nastavnog materijala i zajedničkom obradom onih sadržaja koji su srodni, blokovska, izgradnjom slobodno programiranih autonomnih blokova, ili izdvajanjem delova zajedničkog programa koji se integrisano obrađuju.

Postoji četiri nivoa integrativnosti:

1. prvi nivo: karakteriše klasičnu nastavu zastupljenu u našim školama u našim školama gde učenici pohađaju časove iz različitih predmeta bez mogućnosti da se znanja iz tih predmeta povežu;
2. drugi nivo: Učenicima se ostavlja mogućnost da znanja koja stiču sami integrišu, imaju mogućnost da steknu uvid u znanja na sličnu temu iz različitih disciplina;
3. treći nivo: ovaj nivo poziva učenike i nastavnike da se uključe u proces integracije na osnovu uzornih predavanja tema stručnjaka. Nastavnici i dalje predstavljaju svoje discipline;
4. četvrti nivo: prava integracija u kojoj učenici i nastavnici ulažu velike napore i doprinosi izgradnji jedne nove celine koja se sastoji od svih disciplina. Toj novoj celini svaka disciplina daje svoj doprinos.

U mlađem školskom dobu možemo primenjivati horinzontalnu, ali i vertikalnu integraciju. Horinzontalna integracija omogućava učenicima da lakše shvate unutrašnje uzajamne veze, pripadnost i jedinstvo konkretnih sadržaja, osvetljavajući ih, istovremeno, sa različitih stanovišta. Sadržaji integrisani na ovakav način doprinose razvoju mišljenja učenika i obrnuto, razvijenije mišljenje omogućava integraciju na

kvalitativno višem nivou. Vertikalna inegracija primenjuje se u različitim razredima (I, II, III, IV razred), tako da integracijom nastavnih sadržaja kombinovana odeljenja poprimaju neke karakteristike škole bez razreda.

Anketirano je 30 nastavnika Osnovne škole „Vuk Karadžić“ u Lipnici. Rezultati ankete predstavljeni su grafikonima:

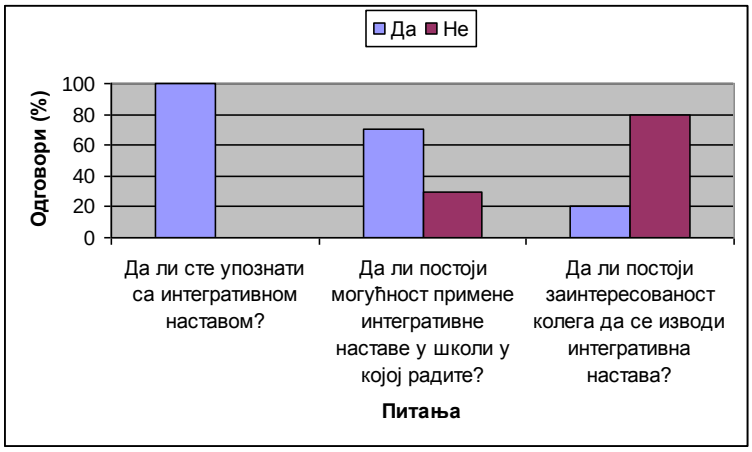

Grafikon 1. Pitanja 1,2,5 sa anketnog listića za nastavnike

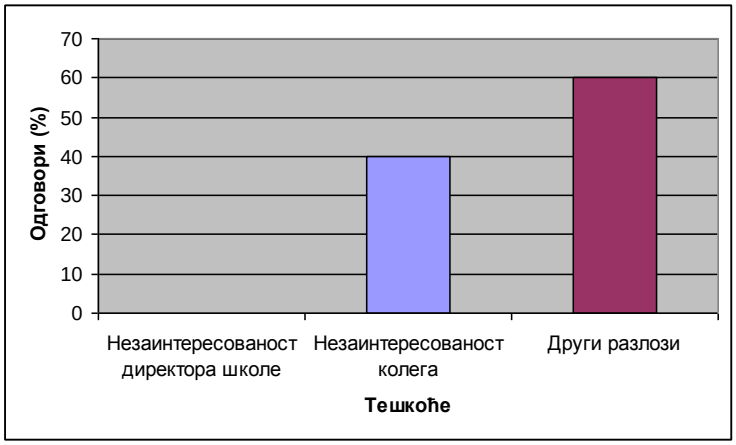

Grafikon 2. Teškoće u mogućnosti primene integrativne nastave

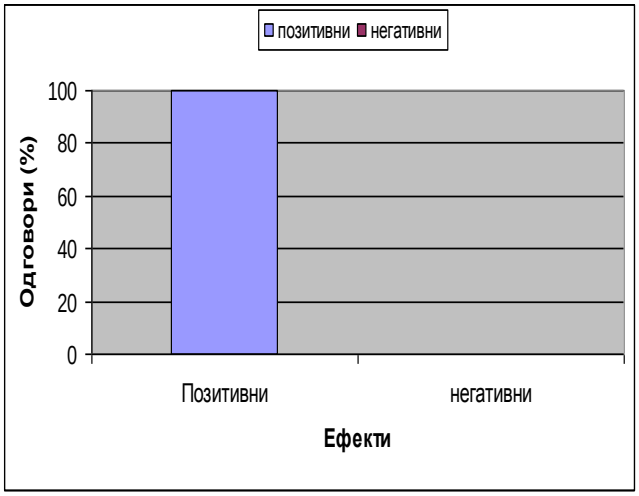

Grafikon 3. Efekti integrativne nastave ako je koristimo

Iz priloženih grafikona se vidi da su nastavnici anketirani u školi upoznati sa integrativnom nastavom, da je direktor škole zainteresovan za ovaj inovativni model nastave i da su po nastavnicima efekti ove nastave pozitivni.

3.2 EKSKURZIJA KAO VID NASTAVE

Ekskurzija omogućava realan kontekst (životni prostor) za upoznavanje prirode i društva. Učenika dovodi u interakcijski odnos sa društvom. U kontaktu sa društvom učenik postaje emotivno aktivan i tako stečena znanja, služe mu da realnije i kritički formira odnos prema društvu, radu i životnim pojavama. U mlađem školskom dobu, od prvog do četvrtog razreda, ekskurzija pomaže da se obrade sadržaji o životu, radu i prošlosti našeg naroda u krajevima koji su bliži školi. Od petog do osmog razreda sadržaje ekskurzije možemo širiti na celu teritoriju naše zemlje, i njih povezivati sa sadržajima koji prate nastavu (bilo istorijski sadržaji i bliže i dalje prošlosti, bilo oni koji se odnose na proizvodnju i društveni život).

Značaj ekskurzije ogleda se i u učvršćivanju odeljenjskog kolektiva. Mogućnost da se na ekskurziji primeni stečeno znanje upotpunjava didaktičko-metodičku vrednost ovog vida nastave. Najčešće se primenjuju jednodnevne ekskurzije.

Da bi nastavni čas putem ekskurzije uspeo, tj. da bi ekskurzija uspela i imala svoje opravdanje, mora se dobro pripremiti. Priprema ekskurzije je odgovoran i dugotrajan posao. Nastavnik mora da izradi plan pripremanja, koji obuhvata obaveze učenika i nastavnika, kao i određivanje objekta do koga će se ekskurzija izvesti (proizvodni pogoni, kulturno- istorijski spomenici i sl.).

D. Nebrigić u Metodici nastave Poznavanja društva, strana 53, ističe da, nastavnik obavlja sledeće aktivnosti, a u cilju uspešnosti ekskurzije:

1. Proučava sadržaj ekskurzije (upoznaje se sa objektom u kojem će se ekskurzija izvesti, istorijatom ili drugim materijalom koji će najbolje predstaviti objekat).
2. Određuje mesto i ulogu ekskurzije u sistemu nastavnih jedinica (šta se mora postići ekskurzijom u odnosu na prethodno i naredno gradivo).
3. Određuje cilj ekskurzije
4. Određuje obaveze objekta prema cilju ekskurzije, sam pomaže stručnjacima objekta gde će se ekskurzija izvesti.
5. Priprema zadatke za učenike,
6. Vrši psihičku pripremu učenika,
7. Predlaže učenicima literaturu.

Nastavnik mora da bude na relaciji škola – objekat. U objektu, nastavnik upoznaje stručnjake objekta sa ciljem i zadacima ekskurzije, njenim trajanjem, sadržajem približnim za nastavnu jedinicu koja će se obrađivati putem ekskurzije. Nastavnik snima teren, izrađuje skicu objekta, planira koji su sadržaji najbitniji.

Priprema učenika ima dvostruku namenu i značaj. Pripremamo učenike za praćenje demonstriranog sadržaja i za istraživački rad i preciziramo sadržaj koji je najbitniji na terenu.

Učenicima se pokazuje upitnik povezan sa objektom koji će se posetiti. Upitnik informiše učenike o sadržaju ekskurzije, pruža im teze po kojima će se pratiti sadržaj na ekskurziji, a nakon obavljene ekskurzije srediti materijal i napraviti izveštaj.

Upitnik mogu uraditi i učenici sami.

Učenici će se podeliti u grupe. Svaka grupa dobija svoje zadatke koje će rešavati na ekskurziji i o kojima će prikupljati činjenice. Posle pripreme sledi:

1. Izvođenje ekskurzije- ne odstupa se od plana da ekskurzija ne dobije neki drugi smisao i tok. Nastavnik koordinira rad grupa.
2. Tok ekskurzije – podrazumeva određeni tempo demonstriranja činjenica, koji ne treba da bude ni brz ni spor, već da odgovara uzrastu učenika. Materijal ne sme biti obiman, niti veći od onog što je upitnik predvideo.
3. Izlaganje, demonstriranje mora biti sistematično. Činjenice se moraju izlagati redom. Učenici treba da budu aktivni, da postavljaju pitanja a odgovore da beleže u sveske.
4. Sredstva demonstriranja sadržaja ekskurzija mogu biti različita. Na ekskurziji je najčešće sredstvo demonstriranja sadržaja reč, sredstva za rad, različiti cifarski podaci.
5. Uloga nastavnika sastoji se u tome da prati tok ekskurzije, vrši eventualne korekcije i sugestije, beleži pitanja učenika, vodi računa o disciplini, dopunjava izlaganje...

Ukupno vreme ekskurzije kreće se u okviru trajanja jednog školskog časa – efektivno vreme, ne računajući pauze i put u toku izvođenja ekskurzija.

Čas sređivanja materijala koji je pripremljen na ekskurziji izvodi se u učionici. Ovom času prethode dogovori članova grupa o tome šta će referisati. Nastavnik može izneti problem koji nije dovoljno obrađen na ekskurziji. Ovaj čas može da ima sledeći tok:

a. izlaganje vođa grupa;
b. neobavezno, dopunsko saopštavanje učenika;
c. osvežavanje sadržaja – memorisanje;
d. nastavnikovo saopštavanje;
e. samostalan rad učenika.

Ovaj čas služi i za izvlačenje određenih pouka, apstrahovanju adekvatnih primera, koji mogu vaspitno delovati na učenike. Nastavnik treba da odgovori učenicima na pitanja koja mu postave ili nisu našli odgovore.

Sređivanje materijala, nastavlja se u slobodnim aktivnostima, gde se materijal sređuje u zbirke sadržaja, koje se čuvaju u školskoj dokumentaciji.

3.3 ŠKOLA U PRIRODI

Škola u prirodi pruža mogućnost da se bez prekida nastave deca odmore i zabave. Nastava se održava u prirodnoj sredini i čistom vazduhu, postaje zanimljivija, očiglednija tj ambijentalna,deca stiču iskustva što je veoma važno za pravilan psiho-fizički razvoj.

Kolektivni život koji se odvija u školi u prirodi pomaže socijalizaciji mladih i njihovo kasnije uključivanje u društvenu zajednicu.

Osnova za uspešno određivanje cilja i zadataka škole u prirodi čini Nastavni plan i program za osnovnu školu zajedno sa specifičnim uslovima organizacije škole u prirodi.

Cilj škole u prirodi je „da se u povoljnim klimatskim uslovim i u neposrednom dodiru sa prirodom, širim pedagoškim delovanjem, utiče na poboljšanje zdravlja, psiho-socijalnog i fizičkog razvoja učenika i da se uspešnije ostvaruju vaspitno-obrazovni zadaci u celini“ (Stanojlović B., Stanojlović S. : Organizacija i programiranje škole u prirodi, Učiteljski fakultet u Beogradu, Beograd 1999.)

Iz ovako definisanog cilja proizilaze sledeći zadaci škole u prirodi:

1. Poboljšanje zdravlja, fizičkih i funkcionalnih sposobnosti, zdravstvene kulture i higijenskih navika kod učenika;
2. Proširivanje i proveravanje postojećih i sticanje novih znanja i iskustva o prirodi i osnovnim zakonitostima razvoja prirode neposrednim posmatranjem i doživljavanjem;
3. Razvijanje svesti o potrebi zaštite, negovanja, čuvanja i unapređivanja prirodne i životne sredine i razvijanje ljubavi prema prirodi;

4. Osposobljavanje i navikavanje učenika da samostalno stiču znanja neposrednim posmatranjem i istraživanjem pojava i događaja u prirodi i radu ljudi;
5. Razvoj potreba i navika za boravkom u prirodi i kulturnim provođenjem slobodnog vremena;
6. Razvijanje patriotizma upoznavanjem pojedinih krajeva naše zemlje i njihovog kulturno-istorijskog nasleđa;
7. Da se obogate dečja socijalna iskustva i znanja u uslovima intezivnije interakcije i komunikacije između učenika i nastavnika tokom zajedničkog života i rada u školi u prirod i o:
    - Vlastitim emocijama i emocijama drugih;
    - Neophodnosti poštovanja potreba i prava drugih, međusobnog poštovanja i tolerancije;
    - Potrebi grupne saradnje, grupne pripadnosti i solidarnosti i odgovornosti prema vlastitom radu i ponašanju kao i ponašanju prema sebi i društvenoj zajednici.

Prilikom definisanja pojma škola u prirodi postoje razlike, tako postoje i razlike pri određivanju cilja i zadataka škole u prirodi. Na primer R. Konstadinović u svojoj knjizi Kopaonik- škola u prirodi zimi,OŠ"Moma Stanojlović", Kragujevac 1994.godine, konstatuje da je cilj škole u prirodi da se u povoljnim klimatskim uslovima života i rada u što većoj meri otklone ili ublaže negativne posledice koje za psiho-fizički razvoj dece ima život u gradskoj sredini i time povećaju rezultati vaspitno-obrazovnog rada u celini.

U skladu sa postavljenim ciljem on izdvaja sledeće zadatke škole u prirodi:

1. Upoznavanje pojedinih krajeva naše zemlje, života i rada ljudi u prošlosti i sadašnjosti;
2. Razvijanje ljubavi prema domovini;
3. Pripremanje i osposobljavanje učenika za život u kolektivu;
4. Razvijanje i negovanje društvenih i prijateljskih odnosa među učenicima i humanih odnosa među polovima;
5. Negovanje kulture rada i ponašanja u svakodnevnim komunikacijama između učenika, učenika i nastavnika i drugih lica;
6. Negovanje pravilnog odnosa prema ličnoj i društvenoj imovini;
7. Ostvarivanje principa očiglednosti.

Savremenim načinom života nastaju problemi u psihofizičkom razvoju dece: deformacije kičmenog stuba i grudnog koša, oboljenja respiratornih organa, psihički problemi (mrzovolja, depresija i dr.), gojaznost i dr. Da bi se sprečila oboljenja i poboljšalo opšte zdravstveno stanje dece, nastaju škole u prirodi i imaju veliki značaj. One imaju veliki zdravstveni značaj jer omogućavaju uvid u zdravstvenu kulturu dece. Zdravstvenom vaspitanju u školama u prirodi pridaje se veliki značaj i ono ima sledeće zadatke:

1. Održavanje lične higijene i zdravlja;
2. Sticanje osnovnih znanja o ishrani i zdravlju;
3. Sticanje osnovnih znanja o uslovima rasta i razvoja organizma.

Zbog specifične organizacije, škola u prirodi ima veliki vaspitno-obrazovni značaj. Princip škole u prirodi je povezanost nastavnih sa životnim sadržajima, da se iskustveno i životno znanje učenika u novoj životnoj sredini poveže sa programskim sadržajima. U strukturi škole u prirodi nalazimo sledeće vaspitno-obrazovne aktivnosti: nastavu, samostalan rad, slobodne aktivnosti, proizvodni i društveno koristan rad, kulturne i aktivnosti u slobodnom vremenu. Škola u prirodi svojom organizacijom na principu celodnevne vaspitno-obrazovne delatnosti pruža mogućnost za usvajanje znanja putem: neposrednog posmatranja, uočavanja, doživljavanja, praktičnih radova. Boravkom u školi u prirodi deca imaju priliku da se upoznaju sa prirodom i promenama u njoj, sa lepotama određenog kraja i ljudima koji žive u tom kraju i drugim sadržajima koje redovna nastava ne obuhvata.

Vaspitno-obrazovni značaj škole u prirodi ogleda se u :

1. Razvoju socijalizacije kod dece;
2. Poboljšanju zdravlja kod dece;
3. Razvijanju ljubavi prema prirodi;
4. Razvoju samostalnosti kod učenika;
5. Razvoju drugarskih odnosa među učenicima;
6. Navikavanju na kolektivni život;
7. Razvoju higijenskih navika kod dece;
8. Efikasnijoj i lakšoj obradi nastavnih sadržaja;
9. Uspešnijem utvrđivanju i sistematizaciji nastavnih sadržaja.

Škola u prirodi ima veliki značaj i za nastavnike čija se uloga u ovoj vrsti vaspitno – obrazovne delatnosti menja. Deci koja borave u školi u prirodi on je nastavnik, roditelj i prijatelj. Vreme provedeno s decom omogućava mu da ih upozna, da shvati njihove potrebe, interesovanja i probleme s kojima se suočavaju.

Brojni autori radova o postignućima učenika u nastavi, odsustvo odgovarajuće aktivnosti u nastavi i posledično tome niske efikasnosti nastave i učenja, povezali su sa mnoštvom različitih uzroka. Didaktičari su to najčešće dovodili u vezu sa niskom individualizacijom nastave, odnosno uključivanje učenika u pripremu i realizaciju nastave (B. Klafki, V. Šulc, F.Fon Kube i dr.), psiholozi i pedagozi u oblasti učenja i nastave sa nedovoljnom misaonom aktivizacijom učenika u nastavi (M. Polani, Ž. Pijaže, DŽ. Bruner, R. Kvaščev, M. Bakovljev, S. Jukić i drugi), neki u vezu sa metodama nastave (na primer P. J. Galjperin i naši zastupnici aktivnog učenja i nastave, među kojima su I. Ivić, A. Pešikan, S. Marinković i dr.), neki sa odsustvom učenja orjentisanog na razlike u kognitivnim stilovima (na primer M. Bratanić, S. Gašić-Pavišić i dr.), neki sa niskom inkluzivnošću škole, nastavnih programa i nastave (u kojima se po pravilu svrstavaju defektolozi), a neki, ne korišćenje škole u prirodi kao vida nastave.

4. STAVOVI NASTAVNIKA O INOVATIVNIM MODELIMA

Nakon sprovedene ankete (prilog 1.),u kojoj je učestvovalo 150 nastavnika iz 8 škola potpisnica bratimljenja, izvedeni su sledeći zaključci:

- 95% nastavnika tvrdi da uvođenje inovativnih modela rada poboljšava nastavu,
- 35% nastavnika primenjuje neke od inovativnih vidova nastave,
- 20%nastavnika smatra da je škola nezaintersovana za inovativne modele rada,
- 95% nastavnika smatra da se ekskurzije organizuju na klasičan način,
- 99% nastavnika tvrdi da je potpisivanje povelje o bratimljenju pozitivno delovala na kolektive i odnos prema radu i naredni aktivnostima,
- 90% nastavnika smatra da škole nisu adekvatno opremljene,
- 95% nastavnika smatra da treba češće organizovati besplatne seminare,
- 97% nastavnika smatra da ličnost direktora i njegova aktivnost i stručnost puno doprinosi uvođenju inovacija u nastavni proces;

5. ZAKLJUČAK

Povezivanje škola, tj. bratimljenje ima samo pozitivne efekte, jer svi akteri obrazovno-vaspitnog procesa su uključeni i imaju interes. Nastavnici razmenjuju svoja iskustva, učenici se druže sa svojim vršnjacima, lokalne smouprave imaju mogućnost da smanje svoje troškove jer škole svojim projektima opremaju škole i podižu kvalitet nastave na viši nivo.

Rezultati ovog istraživanja pokazuju da je važno motivisati nastavnike za uvođenje inovacija u nastavni proces i da oni imaju potrebe za stručnim usavršavanjem. Prednost ovakvog druženja je u tome što ništa nije nametnuto, već se sva događanja uz prethodno planiranje dešavaju spontano. Nastavnički kolektivi se učvršćuju, razmenjuju se iskustva i prenose nastavnicima koji nisu bili na skupovima. Dolazi se do novih ideja koje su u funkciji poboljšanja nastavnog procesa i boljeg razumevanja razlika. Pisanje zajedničkih projekata i uključivanje učenika u iste je od najbitnijeg za razvoj ličnosti učenika kao i motivisanje učenika za razumevanje multietničnosti, tolerancije, poštovanja i razumevanje drugih. Takođe, lokalne samouprave ulaze u jednu novu mogućnost, kroz zajedničke projekte rasteretiće se budžeti opština i gradova, jer će finansijska sredstva za opremanje pristizati od donatora.

6. PRILOG

ANKETNI LISTIĆ
Molimo Vas da što iskrenije odgovorite na pitanja. Anketa je anonimna.

PITANJA:

1. Da li uvođenje inovativnih modela nastave, poboljšava istu?
   a) Da b) Ne
2. Da li primenjujete neke od inovativnih modela nastave?
   a) Da b) Ne
3. Da li je škola zainteresovana za uvođenje inovativnih modela nastave?
   a) Da b) Ne
4. Kako organizujete ekskurzije, na klasičan način?
   a) Da b) Ne
5. Kako je potpisivanje povelje uticalo na Vaš kolektiv?
   a) Pozitivno b) Negativno
6. Da li su škole adekvatno opremljene nastavnim sredstvima?
   a) Da b) Ne
7. Da li treba češće organizovati besplatne seminare?
   a) Da b) Ne
8. Da li je ličnost direktora i njegova zainteresovanost bitna za uvođenje inovacija u nastavni proces?
   a) Da b) Ne

LITERATURA

[1] Vilotijević, M. (2000a). *Didaktika 3*. Beograd: Naučna knjiga, Učiteljski fakultet.
[2] Vilotijević, M. (2000b). *Vrste nastave*. Beograd: Učiteljski fakultet.
[3] Drobnjak, N. (2007). Integrativna nastava. *Obrazovna tehnologija*, 1-2/2007: 81-91
[4] Ivić, I., Pešikan, A., Antić, S. (2001). *Aktivno učenje*. Beograd: Institut za psihologiju.
[5] Kundačina, M., Banđur, V. (1996). *Metodološki praktikum*. Užice: Učiteljski fakultet.
[6] Maslov, A. Motivacija ličnosti, Nolit, Beograd, 1982.
[7] Metodika razredne nastave, Nova prosneta, Beograd, 1991.
[8] Mirković, Milan i Nebrigić, Danilo, Metodika nastave poznavanja društva, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1974
[9] Nenadić, Mile, Novi duh obrazovanja, Prosveta, Beograd, 1997.